

Komisija za mednarodne odnose in evropske zadeve

Številka: 061-06-3/2019/2
Ljubljana, 24. 10. 2019

Predlog

Z A P I S N I K

8. izredne seje Komisije Državnega sveta za mednarodne odnose in evropske zadeve (v nadaljevanju: komisija), ki je bila v torek, 22. oktobra 2019, ob 14.00 uri, v sobi 212/II, Šubičeva 4, Ljubljana.

Seja se je začela ob 14.00 uri in zaključila ob 15.30 uri.

Prisotni:

- predsednik: Bojan Kekec
- člani: Samer Khalil, Bogomir Vnučec, prof. dr. Branka Kalenić Ramšak, Bojana Potočan, mag. Peter Požun, Branko Šumenjak in Davorin Terčon

Opravičeno odsotni:

- podpredsednik: Igor Antauer
- člani: Franc Kangler, mag. Igor Velov in mag. Miroslav Ribič

Ostala prisotna:

- Gregor Šuc in Darinka Bogdanovič, Ministrstvo za zunanje zadeve

D n e v n i r e d:

1. Položaj v španski avtonomni pokrajini Kataloniji

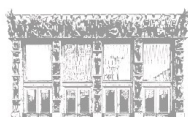
Ad 1)

Komisija se je seznanila z aktualnim položajem v španski avtonomni pokrajini Kataloniji.

Do razprave na seji komisije je prišlo na pobudo članice komisije prof. dr. Branke Kalenić Ramšak.

Predsednik komisije Bojan Kekec je uvodoma pojasnil format, v katerem bo potekala seja.

Ustno informacijo je podal Gregor Šuc, vodja Sektorja za evropske države na Ministrstvu za zunanje zadeve. Predstavil je osnovne podatke o Kataloniji, ki je ena od 17 avtonomnih španskih skupnosti. Nadaljeval je z opisom zgodovinskih okoliščin, ki so vplivale na cilje Kataloncev v smeri osamosvajanja.

Katalonija je izgubila svojo samostojnost s porazom med špansko nasledstveno vojno 1714. Izkusila je različne stopnje avtonomije v okviru enovite Španije. Po koncu oblasti generala Franca in s sprejetjem nove demokratične španske ustave leta 1978 je bil Kataloniji priznan status narodnosti in pravica do avtonomije znotraj kraljevine Španije. Težnje po neodvisnosti so se okrepile v obdobju zadnje globalne finančne in ekonomske krize v letih 2010 – 2012. Vse od leta 2010, ko je ustavno sodišče zavrnilo novi deželni statut, se vrstijo množične demonstracije, praviloma na njihov državni praznik 11. september. 9. nov. 2014 je v Kataloniji potekalo, ob 33 odstotni udeležbi, simbolično, nezavezujoče glasovanje o neodvisnosti, ki jo je podprlo 80,7 odstotkov udeležencev. Naslednji ključni datum je leto 2017, ko je bil, navkljub prepovedi iz Madrida in nasilju policije, 1. oktobra organiziran referendum. Neodvisnost na referendumu je podprlo 90 odstotkov udeležencev ob 42,3-odstotni udeležbi. 3. oktobra je na ulicah Barcelone cca. 700.000 ljudi protestiralo zaradi policijskega nasilja med referendumom. Kralj Felipe je obtožil katalonske voditelje, da delujejo zunaj vladavine prava in demokracije ter posvaril, da je treba obraniti ustavni red Španije. 4. oktobra je katalonski premier Carles Puigdemont ponovil, da bo uveljavil referendumsko odločitev, obenem pa je pozval k mediaciji. Španska vlada se je odzvala s sporočilom, da mediacija ni možna, dokler Barcelona napoveduje osamosvojitvev. 5. oktobra je špansko ustavno sodišče je prepovedalo za 9. oktober napovedano zasedanje katalonskega parlamenta, na katerem naj bi razglasili neodvisnost. Katalonski premier Carles Puigdemont je posledično svoj nastop v parlamentu preložil na 10. oktober. 10. oktobra je Puigdemont v parlamentu izrazil zavezanost izidom referenduma z dne 1. oktobra, a kljub temu predlagal odložitev razglasitve neodvisnosti, da bi lahko rešitev iskali v dialogu z Madridom. Skupaj z zavezniki je tudi podpisal simbolično deklaracijo o neodvisnosti. 21. oktobra je španska vlada po zavrnitvi katalonskih oblasti, da se odpovejo težnjam po neodvisnosti, na izredni seji potrdila ukrepanje v skladu s 155. členom španske ustave, ki predvideva začasno razveljavitev avtonomije v pokrajini. Omogoča ji odstavitev vlade in razpustitev parlamenta. 27. oktobra je katalonski regionalni parlament potrdil resolucijo, ki predvideva ustanovitev neodvisne Katalonije kot "suverene, demokratične, socialne in pravne države" . 17. januarja 2018 se je katalonski parlament sestal na ustanovnem zasedanju, na katerem so za novega predsednika parlamenta izvolil Rogerja Torrenta iz ERC. 14. maja je parlament za novega katalonskega predsednika potrdil zagovornika neodvisnosti Quima Torro, ki ga je predlagal Puigdemont. S tem se je v Kataloniji končala petmesečna politična blokada. Novi predsednik španske vlade Pedro Sanchez je namreč začel voditi politični dialog s predsednikom Torro. Sojenje zaradi priprave referenduma oktobra 2017se je pričelo februarja 2019. Špansko vrhovno sodišče je 14. Oktobra izreklo sodbe nekdanjim katalonskim voditeljem zaradi njihove vloge v poskusu odcepitve Katalonije od Španije. Najvišjo kazen, 13 let zapora, je dobil nekdanji podpredsednik katalonske vlade Oriol Junqueras. Poleg tega so sodniki za še osem katalonskih politikov odločili, da so krivi vstajništva in zlorabe javnih sredstev, ter jih kaznovali z zaporno kaznijo od devet do 13 let. Po razglasitvi sodb ostaja položaj v Kataloniji zelo napet, vrstijo se manifestacije. V nadaljevanju je možnih več scenarijev, pomembno

je zagotoviti zaupanje, najpomembnejše je, da se dogodki ne razvijejo v varnostno vprašanje. Španijo čakajo v mesecu novembru predčasne parlamentarne volitve (že tretje v zadnjem letu).

V razpravi so sodelovali člani komisije:

Branko Šumenjak je spomnil na obisk španske vladne delegacije v letu 2017, ki je predstavila stališča do katalonskega vprašanja v povezavi z zagotavljanjem pravnega reda kot ga določa španska ustava. Ocenjuje, da rezultati referendumu ne utemeljujejo zahteve po neodvisnosti. Meni, da kvorum na referendumu ni bil zagotovljen. Prav tako ni možno enačiti slovenske in katalonske težnje po osamosvajanju, saj izhajata iz različnih pravnih okvirjev in okoliščin. Kot sredstvo za preseganje spora zagovarja dialog. Ocenjuje, da so zagovorniki katalonske neodvisnosti v manjšini, z manjšino pa ni možno ustvarjati države.

prof. dr. Branka Kalenić Ramšak se je strinjala o vplivu zgodovinskih okoliščin na razvoj dogodkov v Kataloniji. Prav tako se je strinjala, da ne moremo enačiti pretekle slovenske in sedanje katalonske situacije. Opozorila je, da do leta 1975 v španskem političnem sistemu ni bilo dovoljeno delovanje političnih strank. Desetletja diktature generala Franca med 1939 in 1975 so omejevala nacionalizme. Zaveda se, da gre za notranjepolitično zadevo Španije in se v tem pogledu strinja s stališčem Vlade RS. Poudarja pa nujnost dialoga pri iskanju rešitev. Ob tem pa je izpostavila evropsko dimenzijo zaščite človekovih pravic in demokratičnih vrednot, ki pri odmeri kazni zapora ni bila upoštevana. Dvom glede izrečenih zapornih kazni za 9 nekdanjih katalonskih voditeljev je presegel nacionalni okvir in postal evropski problem in si s tem zaslužil ustrezno pozornost.

Davorin Terčon je ugotovil, da so člani komisije načeloma enotni v stališčih. Znano je, da so v evropskem prostoru prisotne težnje posameznih narodov do samoodločbe, ki se izražajo na različne načine. Glede primerjav med slovenskim in katalonskim osamosvajanjem se je treba zavedati, da je vsak primer osamosvojitve unikum, ki se v različnih okoliščinah uresničuje različno. Potrebno se je zavedati, da je v Kataloniji zelo razdvojena populacija, da skoraj 40 % podpira osamosvojitve, skoraj toliko jih je proti in potem so tu še neopredeljeni, tako da situacija še zdaleč ni tako zelo homogena v smislu odnosa prebivalstva to tega vprašanja kot je bila v Sloveniji, ko je bila stopnja o odločenosti za samostojnost bistveno večja, saj je presegala dve tretjini prebivalstva. Slovenci zaradi lastne izkušnje zagovarjamo pravico narodov do samoodločbe in zato lahko razumemo težnje Kataloncev, a hkrati je potrebno zavedanje, da njihove težnje nimajo enake pravne podlage. Pri osamosvojitvi smo se namreč v Sloveniji opirali na ustrezno določbo jugoslovanske ustave. Španija pa po ustavi ne dopušča odcepitve ali osamosvojitve. Se pa strinja, da so dosojene zaporne kazni katalonskim voditeljem previsoke in niso v skladu z evropskim vrednostnim okvirjem. Nasprotuje tudi uporabi kakršnegakoli nasilja. Edina možna pot je iskanje rešitev na miroljuben način.

Peter Požun vidi sodbe kot posledico izostanka splošne katarze po prenehanju fašističnega režima. V sodobnem svetu ne bi smelo prihajati do izrekanja tovrstnih sodb, ki z visokimi zapornimi kaznimi sankcionirajo politično delovanje posameznikov.

Samer Khalil je posebej izpostavil pomen zgodovinskih okoliščin. Evropa se je pred 30 leti preoblikovala, a v Španiji so še prisotne travme fašističnega režima. Opozoril je na sprejete sklepe Odbora državnega zbora za zunanjo politiko in Odbora za evropske zadeve, ki sta se na skupni seji, dne 13. 10. 2017, podprla pravico do samoodločbe ob spoštovanju mednarodnega prava in se strinjala, da nesorazmerna uporaba sile ni dopustna.

Bojana Potočan je izpostavila, da bi morala biti uporaba kazenskega prava razumna in pravno varstvo naj bi bilo uravnoteženo.

Bojan Kekec je izpostavil ekonomsko in politično dimenzijo problema. Znano je, da Katalonci v špansko blagajno prispevajo več, kot od nje prejmejo. Po gospodarski uspešnosti sodi Katalonija na 4. mesto med avtonomnimi oblastmi. Katalonci predstavljajo 16 odstotkov prebivalcev Španije, 19 odstotkov BDP prispeva Katalonija in 25 odstotkov izvoza Španije predstavlja izvoz Katalonije. Katalonija je imela v zgodovini različne stopnje avtonomije. Ima izključno oblast na področju kulture, turizma in stanovanjske politike, medtem ko se mora na drugih področjih ravnati po državnih zakonskih predpisih. Večjo avtonomijo na davčnem področju uživata Baskija in Navarra.

Sekretarka
Lilijana Žurman

Predsednik
Bojan Kekec